

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Богдан Павлович ЛУКІН,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-4952-7407>*

Необхідність врахування зарубіжного досвіду щодо реалізації контролю та нагляду у сфері фізичної культури і спорту обумовлена насамперед проведенням багатьох реформ в Україні, у тому числі й адміністративної реформи щодо оптимізації центральних органів виконавчої влади, а також децентралізації державного управління. Також важливим є перехід до стандартів Європейського союзу з метою подальшої інтеграції. Як справедливо підкреслює І. Бондаренко, процес реформування правової системи України, яка формувалася ще за радянських часів, повинен відбуватися з урахуванням зовнішніх політичних орієнтирів України, а саме вступу її в Раду Європи, що вимагає імплементації норм і стандартів останньої в законодавство України, і прагнення приєднатися до Європейського Союзу, що, у свою чергу, обумовлює процес гармонізації законодавства України і законодавства ЄС. Україна, обравши шлях незалежного розвитку, проголосила однією із своїх головних цілей побудову держави на принципах верховенства права і демократії, де втілюватиметься принцип «держава для людини», забезпечуватимуться права і свободи кожного згідно з європейськими нормами і стандартами [1, с. 63-64].

Разом із цим аналіз зарубіжного досвіду контролю та нагляду в розглядуваній сфері доцільно розпочати з пострадянських країн, орієнтованих на тісну співпрацю з Європейським союзом. Насамперед доцільно розглянути специфіку контролю та нагляду у сфері фізичної культури і спорту крізь призму його нормативно-правового регулювання як функції управління певних уповноважених суб'єктів. Провідні країни світу розглядають систему публічного управління як через призму надання адміністративних послуг із фізичної культури та доступу до спорту. Після другої світової війни спорт почав розглядатися як форма бізнесу, що визначило комерційну складову його розвитку та необхідність розробки нормативних документів у сфері регулювання бізнес-процесів у спорті для їх прозорості, чесності та неупередженості. В основі контролю та нагляду у сфері фізичної культури та спорту покладено необхідність забезпечення пріоритетів спорту як засобу реалізації людиною своїх прав визнаних основними міжнародними нормативно-правовими актами, зокрема визначення функцій спорту, які полягають у оздоровленні, реабілітації, рекреації, відновлення фізичних та психічних сил людини, доступність спорту, забезпечення можливості для всіх покращувати свої навички та

спортивні результати, спорт поза політикою, безпека спортсменів та попередження фінансових махінацій [2, с. 193-194].

Традиційно більшістю фахівців фізкультурно-спортивної галузі головним критерієм виділення тієї або іншої моделі розглядається ступінь участі держави в управлінні і фінансуванні галузі. У відповідності з цим виділяють три основні моделі управління: американську, європейську та пострадянську (тоталітарну). Американська модель характеризується високою мірою децентралізації та незначною участю держави в організації фізкультурно-спортивної діяльності. При цьому спостерігається стійка тенденція в США, відбувається явне зміщення принципів управління в сфері спорту в бік європейської моделі. Європейська модель характеризується великою мірою участі держави. Практично у всіх країнах Європи держава так чи інакше втручається в розвиток масового спорту, спорту вищих досягнень та іноді навіть професійного спорту. Пострадянська модель характеризується повним централізованим державним управлінням сферою фізичної культури і спорту [3, с. 51]. Разом із цим слід зазначити, що пострадянські країни доволі масового проходять шлях децентралізації. Як приклад тоталітарної моделі управління доцільно привести приклад КНР, в якій держава відіграє важливу роль у всіх суспільних сферах Китаю, у тому числі у спорті. Вже в 1954 р. було прийнято рішення про створення центральної спортивної комісії, яка на першому національному народному конгресі КНР як Державна спортивна комісія була безпосередньо підпорядкована Державній раді КНР. Нині сучасний китайський спорт вищих досягнень ідеологічно підтримується державою, яка планує, організовує, регулює, контролює та фінансує його розвиток і може бути позначений як державний спорт за прикладом колишнього Радянського Союзу. Державним органом при цьому є Центральне управління спорту (колишня Державна спортивна комісія), яке визначає напрями розвитку для всього китайського спорту (масового, спорту вищих досягнень, шкільного, спортивних та дослідницьких інститутів, спортивних шкіл та об'єднань) та при цьому перебуває під впливом політики Комуністичної партії Китаю [4, с. 55-56].

Тож, проведений нами аналіз дає змогу зробити наступні висновки:

- по-перше, що правове регулювання контролю та нагляду в сфері фізичної культури та спорту навіть в європейських країнах відрізняється одне від одного залежно від компетенції центрального органу управління та ступеню децентралізації такого управління.

- по-друге, більшість країн орієнтується саме на європейську модель управління в цій сфері, що передбачає доволі широку децентралізацію з наявним централізованим органом управління, який серед інших функцій здійснює контроль та нагляд.

- по-третє, контроль та нагляд в сфері фізичної культури та спорту в більшості європейських країн здійснюється в межах необхідності забезпечення дотримання базових прав людини щодо вільного доступу до фізичної культури, як основи реалізації права на життя та здоров'я, відсутності дискримінації, дотримання правил спортивної етики (запобігання, виявлення, припинення та притягнення до відповідальності

осіб, що вчинили корупційні правопорушення у сфері спорту, вжиття заборонених речовин тощо).

- по-четверте, контроль та нагляд в країнах Європи реалізується в межах централізованого підпорядкування національних органів управління Раді Європі з питань фізичної культури та спорту. В основі контролю та нагляду лежить децентралізація управління в сфері фізичної культури та спорту, що дозволяє враховувати специфіку регіональних потреб та можливостей в цій сфері, та більш ефективно здійснювати нагляд за розвитком фізкультури та спорту в окремих регіонах, зокрема за використанням коштів відповідних бюджетів тощо.

Особливої уваги для України з урахуванням перспектив вступу до Європейського союзу є залучення саме європейського досвіду, насамперед децентралізації управління поєднаної з забезпеченням відповідальності місцевих органів за дотримання вимог законодавства в сфері фізичної культури та спорту перед контролюючими суб'єктами, зокрема централізованим органом державного управління в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко І. Адаптація законодавства України до європейського законодавства – один з пріоритетних напрямів реформування правової системи України. *Право України*. 2002. № 7. С. 63-65
2. Прошук Е. П. Європейський досвід теоретико-методологічних підходів до державного управління фізичною культурою і спортом. *Право та державне управління*. № 1. 2022. С. 189-196
3. Журба М. А. Зарубіжний досвід державного регулювання сфери фізичної культури і спорту. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. .2017. Вип. 79. С. 51-57.
4. Бурк В. Спорт у Китаї: історія розвитку та сучасний стан. *Наука в олімпійському спорті*. № 1. 2014. С.54-59